

Dissertatio medica inauguralis de abortu. Quam, annuente summo numine, ex auctoritate ... Gulielmi Robertson, S.S.T.P. Academiae Edinburgenae Præfecti ... / eruditorum examini subjicit Richardus Harris, Hibernus ... Ad diem Decembris [1762] hora duodecima meridiana.

Contributors

Harris, Richard.
Robertson, William, 1721-1793.
Academiae Edinburgenae.

Publication/Creation

Edinburgi : Apud Hamilton, Balfour, & Neill ..., 1762.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/sqb4ja4r>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

61583/10

[P]

Digitized by the Internet Archive
in 2018 with funding from
Wellcome Library

<https://archive.org/details/b30377602>

DISSERTATIO MEDICA

INAUGURALIS,

DE

ABORTU:

QUAM,

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

Ex Auctoritate Reverendi admodum Viri,

GULIELMI ROBERTSON, S.S.T.P.

ACADEMIÆ EDINBURGENÆ PRÆFECTI;

NEC NON ET

Amplissimi SENATUS ACADEMICI consensu,

Et nobilissimæ FACULTATIS MEDICÆ decreto;

PRO GRADU DOCTORATUS,

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILEGIIS

RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS;

ERUDITORUM EXAMINI SUBJICIT

RICHARDUS HARRIS, HIBERNUS.

*Parce precor gravidis, facilis Lucina, puellis,
Maturumque utero molliter aufer onus!*

OVID.

*Nec te jam, Phoebe, pigebit
Formosæ medicas applicuisse manus.
Phoebe fave; laus magna tibi tribuetur, in uno
Corpore servato, restituisse duos.*

TIBULL.

Ad diem Decembris, hora duodecima meridiana.

EDINBURGI:

Apud HAMILTON, BALFOUR, & NEILL,

ACADEMIÆ TYPOGRAPHOS.

M,DCC,LXII.

DISSEMINATION MEDICAL
IN AUGUST 1872
A B O R T U S

6644
ANNEXE N° 10
GUILLEMI ROBERTSON, M.D.
ACADEMIE EDIMBOURGEOISE
THE GRADU DOCTORATE
EDIMBURGH IN MEDICINE
EDIMBURGH

316718
RICHARDSON, G. W.

Edinburgh
And Glasgow, London & New York
Published by the
Edinburgh

THOMAE HARRIS,

PATRI SUO OPTIMO,

S.

*Q*UID multa, PATER Charissime! Te mihi
Custos potior ac fidelior, nec unquam fuit, nec
esse potuit. Qualia Parentibus proles, amico a-
micus, cognatoque cognatus, talia Tibi debui: Ut
qui mihi vitam utendam non tantum dono dederis,
aetatemque meam, puerilem junioremque, libe-
rali manu excolueris, verum etiam quo sit
felix et salutaris, ac secundas adversasque
res aequo animo ferat, ex exemplo Tui pro-
batissimo, assuefeceris. Quorum ego sensu, ex
alta mente, commotus, cui, praeterquam Tibi, di-
catas velim hasce, qualescunque fuerint, operae
meae primitias, tuaeque benignitatis accessorias?
Cui,

*Cui, quodcunque meum est, jam acceptum refero,
 adscribamque commoda futura. Ad Te igitur, in
 hoc opusculo, confugit anima grata, studio elata,
 facultatis parum locuples. In terris diu vivas,
 interque tuos verseris, perpetuaque valetudine
 fruaris, caput venerabile canitie impeditus, tuis-
 que laetus ac beatissimus: At tandem, Fatis pre-
 mentibus, exsolutisque fragilitatis humanae nexi-
 bus, serus in coelum redeas, multis bonis desidera-
 tus; et Coelicolis immixtus, primis labris bona,
 non mortalia, gustes: Et DEUS ille Summus, bo-
 norum omnium Fons, Tibi persolvat grates dignas,
 et præmia reddat debita: Haec omnia, GENI-
 TOR Charissime! summis votis exoptat Parente
 perfausto dignata Proles, et divinis humanisque
 omnibus nexis, taliumque beneficiorum sempiterna
 memoria, devinctus exorat*

F I L I U S

R. HARRIS.

DISSERTATIO MEDICA,

D E

A B O R T U.

ACADEMIÆ hujus illustrissimæ institutis obtemperantibus, quum necesse habeatur, ut scientiæ nostræ medicæ speciminis aliquid in publicum proferamus, quo Doctoratûs gradu et honoribus condigni censeamur; reverentia sexus amabilioris, et humani generis, in propaganda specie, utilitas, argumentum de Abortu, nobis tractandum, subministravit. Nil enim, ad venustatem usuramve valens, æque effingitur, ac muliebris fabrica. Non modo omnes, animo animatuque præditos, per contactum viri conceptos, animatosque, sustentat mulier, refovetque; verum etiam, blanda conciliatrix, modis morigeris, varia vexamina concinnatque discrimina mundi, et optabiliorem et tolerabiliorem vitam reddit: Nec igitur erit præ-

ter officium quod eis debemus, naturalem earum imbecillitatem, delictioremque structuram, contueri. Et quidem, ex infinito aevo, usquequaque, Venus, pro suis sollicita, viros emollire coepit, casto, laetoque, connubio ;

---

*“ Muliebrequæ saeculum,
Vocibus, et gestu, cum balbe significarent,
Imbecilliorum esse æquum misererier omnium.” **

AT vero, priusquam res ipsas aggrediamur, adnotanda sunt quaedam, inter uterum virginem, interque gravidum, discrimina ; quibus mutationes in utero, gestatione factae, innotescant ; et ex eis, in causas et effectus harum mutationum, forte inducamur : Quibus ex indiciis, optime elucescat argumentum, quod proposuimus pertractandum.

UTERUS virgineus, in pelve situs, aliisque organis leviter connexus, pressurae parum obnoxius. Substantia hujus, cellularis, paulatim distensilem reddit : Fibrae autem musculares, a motu causa distensoria, valde contractilem. Multifaria vasa, contortilia, ingentem

* Lucr. lib. 5. ver. 1021.

gentem sanguinis copiam, admissam, sustinere valent. Positio et structura, influxum sanguinis, a corde et arteriis, adaucto, a causa qualicunque, momento, quam in pleraque alia organa, in hunc expediunt magis promptum atque facilem. Vasa, quorum extrema, in hujus cavum patentia, vasorum extremis, in quasvis praeterea cavitates organicas patentibus, majora, quam aliorum propterea organorum vasa, facilius dilatantur. Quicunque liquores in cavum hujus immittuntur, ex eo, per os uteri, semper apertum, et sub infima parte situm, cito elabuntur. Virginitibus, sub ipso tempore pubertatis, adolescentibus, liquores, in corporis incremento hactenus consumpti, laxatis vasis, commorantes, inhaerescunt, plethoramque inducunt; quibus omnia vasa, quam oportebat, magis distenduntur, quoad mammae turgescant; communis gravedinis sensus universum corpus pervagatur; caput tentatur; respiratio, praecipue in motu, difficilis; appetitus dilassatur; venter, in regione praecipue hypogastrica, cruciatur: Donec tandem vasa uterina, paulatim dilatata, in uteri cavitatem, verum

verum sanguinem admittunt; et sanguinis fluxus, per apertum os uteri, vaginamque, cum levatione omnium symptomatum, stilletim permeat. Posteaque, singulis fere mensibus, a pubertate prope usque ad senectutem, exitum petens, hicce fluxus dicitur *Menstrualis*.

FOEMINAE praegnantis uterus, figura flaccida et oblonga in globularem prope demutata, paulatim distenditur; vasa amplificantur; substantia cellularis, fibraeque musculares, apertius sese ostendunt; an vero laterum crassities augeatur, dubium*. Vaginarum ora, in hujus cavum, diametro majore, amplificantur; at, eis applicatis, foetus secundinis obstruuntur: Os uteri constringitur, et, ubi latera parum contigua, glutine crasso viscidoque oblimatur; evacuatio menstrualis nulla peragitur: Sub primis praecipue gestationis mensibus, symptomata commemorata, quae fluxum menstrualement praecedunt, frequentius cernuntur; ac, in plerisque gravidis, majore cum violentia, praecipue, nausea,

* Vide quid de hac re dicatur; *Phys. Essays*, vol. 1. art. 17.

nausea, vomitusque: Haecce autem sympto-
mata, sub extremis gestationis mensibus, fere
remittuntur.

COMPARATO hocce utroque uteri statu,
liquet, Omnium rerum Creatorem, per cor-
poris foeminei fabricam, materiem, alendo
foetui idoneam, comparâsse; quae, cum in
hocce usus non indigeatur, per fluxum men-
strualem excernitur: At, foemina praeg-
nante, retinetur. Ac licet, per affluentiam
supervacaneam, vix etiamnum grandescente
foetu, permultis malis obnoxia sit mater;
attamen uteri vasorumque, quae tum in statu
sunt minus extensili, facultas, per copiam
necessariam, suppeditatam, pollens, vires
proportionatas, augendis adaptatas, acqui-
rit.

E fibris muscularibus, post gestationem
magis conspicuis, arbitremur licet eas, mayo-
res vires, quae uteri contenta excludant, ex-
ferere posse.

AUCTIS uteri contentis, uterus etiam au-
getur: Rectum vesicamque si adurget, alvus
constringitur: Si vesicae fundum degravat,
micturitio frequens; si cervicem, ischuria,
inducitur.

inducitur. Vasis internis externisque iliacis compressis, foeminas praegnantas, infimarum partium debilitate, crurumque tumoribus oedematicis, laborare videmus. Altius affurgens, viscera abdominalia sursum premit, liberum sanguinis transitum per cor impedit, indeque in pulmonibus stagnationem, unde tussis, inducit. Anhelitus etiam, hujus mole interceptus, diaphragmate sursum compresso, et thoracis cavo diminuto, haud raro consequitur.

C A P. I.

D E F I N I T I O.

DEFINITIO subtilis hujus morbi, prout a plerisque traditur auctoribus, tam est rationis, quam utilitatis, expers. Si, ut inquiunt, semen virile, a primo ad septimum usque diem, rejiciatur, vocari poterit *effluxus*; ab eo deinde, fere in spatium usque trimestre, appellatur *expulsio*; at abhinc usque, dum
partu

partu praepropero foeturas invalida septimanas ediderit, occupatur nomen *Abortus*; et ab hac denique periodo, ad naturalem infantis queruli demigrationem, hoc est, in lunam ab impregnatione decimam, foemina parturiens dicitur *laborare*.

Non vero ita ait HIPPOCRATES: Apud eum bifaria rei totius dispertitio: *Effluxus*, *Εκρυσις*; et *Abortus*, *Εκτρομα*. Per priorem intelligebat, feminis refluxum, nondum animatum, efformatumve; per posteriorem, intempestivam, in rejicienda foetura, totis membris integra, animatuque praedita, Naturae frustrationem.

Ex eo itaque est, ut abortionem nuncupem, ex quo tempore semen figuram humanam induerit, et animatum evaserit, ad mensem usque septimum, initum, dividuumve; adeo ut foetus, parturitione peracta exclusus, immaturitate imbecillis, vitales auras diutinus non sustineat.

C A P.

DIAGNOSIS. SYMPTOMATA.

PARTUS, immaturi ac naturalis, discrimina facile internoscere possumus, si quaeramus, An foemina parturiens justos gravidationis calculos, exactis mensibus, adimpleverit ; an, vel animo, vel corpori, quaedam affectio subitanea nuper acciderit, quae sobolem immaturam intempestivius praecipitem egerit ; an ad abortiendum mulier prona fuerit ; an denique corporis aegrotantis habitus malignior huic malo paruerit.

SI foecundationis intempestivitas inauspicatò supervenerit, unicuique statim conspicuum fiet ; insecutura autem, imminensve, nullis externis oriunda causis, per nuncios hosce praecursorios innotescet. Ingravefcit corpus ; rigores leviusculi extrema invadunt ; et haud infrequenter, per totum corpus, horripilatio ; pulsus citus ac plenus evadit ; lumbi venterque doloribus, os pubis, sacrumque versus, tendentibus, afficiuntur ; visceribus

bus abdominalibus tandem gravedine laborantibus, adoritur nausea, vomitusque. Symptomatis hisce aliquamdiu ingravescentibus, insequitur oris uterini relaxatio; humorisque aquosi, subrubefcentis, effluxus: Mammæ extenuantur; animo nonnunquam deficit mulier; et tandem, concomitante cruoris diluvio, succedit foetus exclusio.

C A P. III.

C A U S Æ P R O X I M Æ.

CAUSAS contuentibus, quæ foecundationis conatus frustratos destituunt, et immaturos alumni, uterum incolentis, comminantur exitus, compertum est, omnes sub articulis comprehendendi subsequenter; scil. Arctiorem uteri contractionem; pressuram, concussionemve, abdominis, partiumve vicinarum, graviorem, uterum offendentium; violentiorem sanguinis circumfluentis impetum; affluentiam parciorem, lentio remve sanguinis circumflui progressum; remissiorem oris uterini

B

clausuram;

clausuram; postremoque, lacrymabilem foetûs, parum maturefcentis, occasum.

CAUSAE immediatae, foetûs immaturiùs excludendi, licet necessario sint, vel impetus naturalis, cum deorsum premens, qui vires oris uterini contractiles superet; vel ea, in uteri orificio, lateribusque, debilitas, quae uterina contenta retinere nequeat: Adeoque hae duae, revera, causae proximae fiant, quae abortum creent, et spes inanes relinquant: Quum tamen ab aliis causis pendeant, quae, in muneribus suis peragendis, operam propius navant; quumque aliae praeterea res in hocce morbo concurrant: Causarum proxime accedentium, caeterarumque, discrimina accuratius pertractare nolui. Sufficiat verò, si omnes, uno ordine, sub communi causarum appropinquantium nomine, quibus uterus immediate afficiatur, recensuero.

UTERUS siquando in contractionem violentiorem stimulis instigatur, non solum placenta, per quam matri foetus adnectitur, decussatur, verum etiam oris uterini renitentia profligatur; ex quo fit, ut dilatetur, et pondera eruptura, in auras, extrudantur.

PRESSURA aut concussio, a quocunque casu in uterum facta, eosdem effectus, quos, de proprio uteri impetu contractili, commemoravimus, per mechanismum, producit.

SANGUIS, velocius circumlatus, in uterum violentius irruit; in placentam, repetitis ictibus, arietat; interque eam, uterumque, nexus dissolvit; foetuique hospitium renunciat.

SANGUIS, si copia rariore, graduque lentiore, circumferatur, sustentaculum, vitae recenti necessarium, parcius et malignius suggerit et distribuit: Unde fit, ut foetus, jejunos et invalidus, languescat, et intereat; adhaesionem, infirmam et famelicam, jure gravitatis et inediae, dimittat, et abortio praemature, vivus aut mortuus, defugiat. Praeterea, sanguinis copiâ in vasis uterinis diminutâ, uterus ipse contrahitur et diminuitur; placenta autem, interius coarctata, ex angustis demum extricatur et expeditur.

Os uteri, laxitati, expugnatrici, cedens, adeo delassatur, ac viribus destituitur, ut renitentia facta deminuatur, et a leviusculo momento

mento superetur; foetusque, profugus, exterminetur.

NONNUNQUAM et ipse foetus, faburra sua delibratus, opus hocce dilatationis efficiet; praecipue vero, si vitâ omnino privetur: Ut qui, majore cum gravitate specifica subsidens, quàm cum animatus, adversus uteri fores, deferatur. Quinetiam, putrela correptus, uterum sollicitat, et in vires contractiles instigat.

C A P. IV.

CAUSÆ REMOTÆ.

CAUSÆ, quae, inducendis hujus morbi causis proximioribus inservientes, inopinam sobolis suborientis fugam denunciant, adeo multifariae ac diversae reperiuntur, ut parum absit, quin de methodo atque ordine digerendi, quibus opus sit, ut enarratio nostra procedat, in periculum revocemur.

ORDO autem, utcunque, erit talis: Ut,
Imo, Quibus modis, per defectum aliquem,
 in

in foemina ipsa praegnante repertum, sibi-que proprium, inducatur Abortus; 2do, Quosnam effectus, errores aliqui, sub Ingestis admissi, in eo promovendo, producant; 3tio, Quosnam, et in Gestis; 4to, Ecquid puerperio justo obfuerint animi affectus; 5to, Ecquid Aëris status; et 6to, Quot, cujusmodi, et quales sint, morbi, qui eodem imprimis magis tendunt, annotemus.

§ I. IDIOSYNCRASIAM, habitumve, cui-que proprium, contuentes, inducimur, ut aliquid, De pelvis fabrica; de foeminae praegnantis aetate; de indole haereditaria, in abortionem prona; de systematis laxitate; sensibilitate; habitu plethorico; postremoque, defectibus, qui, in corporis excretionibus, occurrant, breviter attingamus.

PELVIS foeminea, quam masculaea, capaxior, quae foetum ac matricem contineat, a Natura destinatur. Inde erit, ut, quales sint degeneres pelvis arctioris effectus, videamus. In angustiore, uterus in formam globularem protendi nequit; sursum vero assurgit: Adeo ut, vel fibrae, in nimiam longitudinem porrectae,

rectae, extenduntur ; quo magis stimulantur ; uterique contenta, fores uterinas obnixius adurgentia, dilatant, ac patefaciunt : Vel, in majorem succrescentia magnitudinem, quam quae pelvis capacitas contineat, uterum in contractionem stimulant ; ex quo erit, ut hic patefcat, et inquilinus in exilium abeat.

ÆTAS, exclusioni foetuum immaturae magis opportuna, ab anno decimo quinto ad vigesimum usque quintum : Quia tum magis irritabile fit systema, et humoribus succulentis abundat corpus ; quorum utrumque laxitati maxime favere novimus.

CUR vero foeminae, in abortionis labem pronae, filias ad eadem mala procliviores generent, haud facile dixerim. Factum comprobet HOFFMANNI asseveratio ; “ Quae frequenter abortiverunt, filias generant ad idem vitium proclives *.”

QUÆ hætenus de laxitate annotavimus, cum de causis proximis egimus, satis demonstrabunt, quibus modis habitus laxiores illae-tabilis insequatur prolis intempestivitas.

Quo

* Oper. omn. tom. 3. sect. 2. cap. 9.

Quo magis irritabile sit systema, eo leviori stimulo in contractionem instigatur uterus. Hicce itaque habitus est magnopere extimescendus, ne causa remota fiat, quae gravidam laedat, et thesauri jacturam promoveat.

Siquidem meminerimus, uterum foemineum, humorum omnium redundantium, esse quasi sentinam, facile videbimus, quibus de causis inundatio plethorica effecerit, ut inquilinus expugnatus aufugerit. Sanguis enim circumfluus, impetuosius irrumpens, placentalae incurstat, agitatum pulsat, propulsamque infectatur et laceffit: Aut partium distractione, in coarctationes spasmodicas, uterini recessus stimulantur, ut incolam inominatum secernant et excludant.

AN vero alvus constipatio, effectus perniciosos, in hocce malum tendentes, producat? Namque non solum foeces induratae, uterum opprimentes, in contractionem irritare valent; verum etiam, mole aut acrimonia, rectum offendente, in consortium commovent. Eodem modo, urinae suppressio, nociva.

§ 2. **ERRORES**, sub Ingestis admissi, vel in quantitate, vel in qualitate, nocent. Cibus, potusve, nimia copia devoratus et exhaustus, stomachum distendit; viscera abdominalia deorsum premit; utrumque ex eis offendit, et in contractiones stimulat: Forte etiam erit, ut, per assensus cum stomacho, quos ferat, in contractiones excitet. Cibi acrioris irritamentis, sanguis, velocitate concitatus, per uterum sibi vias struit, et impetuosius irrumpit, interque eum et placentam dissolutiones conciliat.

MEDICAMENTA acriora, purgamina drastica, emetica, &c. dum sanguinis impetus accelerant, et systema corporeum convellunt, generici officiunt, et immaturum sobolis succrescentis interminantur exilium.

§ 3. **AD Gesta** quod attineat: Ex jam dictis sedulo perpensitatis, facile videbimus, quibus de causis, exercitatio, saltatio, nifus, violentiores, ut in ponderis libratione, brachiorumve jactatione, vel per adauctam sanguinis impetuositatem et rarefactionem, vel per pressuram universam, mechanicam, e corporis concussione in uterum factam, vel per pressuram
 singu-

singularem, e contractione musculorum, et gravitatione viscerum, abdominalium, connexiones uterinas solvant, onus inclusum disturbant, et de foetura desperari denunciant.

VESICATORIA, externe applicata, systema nervosum irritant, circuitum sanguinis adaugent, et effectus eosdem producant.

VIGILIAE graviores totum systema ita debilitant, ut laxitatem irritabilitatemque, memorabiles foecunditatis oppugnatrices, inducant, et in alumni detrimentum foveant: Praeterea, dum matrem emacerant, genio suo defraudatur foetus; ex quo fiet, ut intereat, et infelix oneris insequatur exclusio.

VENUS etiam immodica, prout a quibusdam censetur*, causa facultati pariendi parum fida, et ex qua, de salute, jure pertimescat soboles inclusa. Atque equidem, si per analogiam ratiocinari liceret, cum foemina prolem se concepisse senserit, ut interdicere-
tur, praestaret. Quod etiam in brutis animalibus observasse potuerimus, qui statim post conceptus a concubitu abhorrescunt. Ac

C

nescio,

* Guil. Fabr. Hild. cent. I. obs. 80.

nescio, an fortasse etiam sexûs robustioris importunitas, solummodo, sit in causa, cur species humana, prae aliis, in libidines prona, coitionis voluptatibus, post conceptiones prolificas, indulgeat. Verum enim vero consuetudo maris, et blandimenta virilia, connubiales ritus declinare non sinunt; et marito foemina, caritate et obsequio devincta, succumbit, et volentis arbitrio jus suum concedit. At vero cavendum, ne sobolem, olim conceptam, abdominis agitatio, et sanguinis in uterum derivatio, complexuumque raptura, superobruat, et exulatum mittat.

§ 4. QUINETIAM animi affectus atque perturbationes graviores, non minus quam caetera Gestorum delicta, periclitationibus eisdem inserviunt, vincula concordiae resolvunt, et divortium ingratum conciliant.

IRATIS, sanguis effervesceat; pulsus celerior; validiorque evadit circulatio; ubertimque, quoquoque, in universum corpus, sanguinem diffundit, et majore cum impetu in placentam adurget, et ab utero repellit.

Ex insperato terrore perculsis, defervescebat sanguis; dirigescensque, versus interiores suas scatebras, spasmo perculsus, refluit. Remittit pulsus; palpitat et cor, nimio sanguine oneratum: Qui, cum transitum, per cor, imperivium offendit, in uterum, per venas hypogastricas, uterinasque, irruit; non minimo cum periculo, ne placentam ab utero separet; vel impetu, contra eam facto; vel relaxatione, ab animi deliquio; vel ab universa totius systematis convulsione.

TRISTIBUS, et moerore confectis, omnia enervantur et debilitantur; non sine periculo metu, ne foeturae jacturam fecerint.

GESTIENTIBUS, et importuno gaudio efferatis, aequae ac irascentibus, similes effectus oboriuntur.

§ 5. AERIS status etiam proxime venit expendendus: Qui, si nimis calidus sit, sanguinem rarefacit, velocitatemque adauget; si nimis frigidus, convulsione spasmodica systema corporeum occupat; si nimis humidus, systema relaxat: Unde causa non raro fuit, quae sobolem nascentem sollicitavit, et ab interitu vix retraxit.

§ 6. COMMÉMORAVIMUS nimium sanguinis impetum, ut causam abortionis proximiorrem: Hinc etiam sequetur, ut casus aliquis, qui febrim concitet, eandem procreet. Complures vero praeterea morbi, vel per uteri cum parte affecta consensum, vel per corporis agitationem, vel per victûs, ad enutriendos foetus necessarii, penuriam, foecundationi molesti, partibus naturalibus adversantur. Prioris exemplum, dysenteria, vesicae renumve calculi, haemorrhoides, &c. Alterius, cholera morbus, vel quicumque alius, vomitionis, tussis, scretûs, aut anûs ejectionis, comes: Posterioris, febres lentiores, haemorrhagiae, dysenteriae, &c. quae matrem emaciant, foetumque interimunt, vel inopia conficiunt.

C A P.

CAP. V.

Cur foeminae, quam caetera animalia, sint abortui magis opportunae.

CLAR. MONRO, Pater, in ejus Differtatione * De foetus nutritione, hujus pro causa habet mali, mulierum positionem erectiorem, uterinam atque periodicam evacuationem; sicque argumentis nititur: In hac positione, inquit, uteri foecundi contenta, os ejus magis deprimunt, ut patulum fiat: Copia quoque supervacanea, aliis periodice temporibus effusa, nunc placentam ab utero repellit; quae sic, vel in utero stagnata, putrelam acquirit, vel os ipsum uteri dilatat: His utrisque intermoritur foetus: Haec MONRO.

ET revera quidem, licet Natura, per curam suam benignissimam, haec incommoda compensasset; ut quae, foetui humano, placentam majorem indulserit, et citiorem adhaesionem, quam in caeteris animalibus fieri videmus, effecerit: Unicuique tamen patebit,

animi

* Med. Essays, vol. ii. art. 11. p. 207.

animi perturbationes, quibus obnoxii fumus; varia mortalium vivendi discrimina; aliorum vitam otiosam, aliorum laboriosam; multifaria appetituum ac libidinum irritamenta, et faciliores voluptatis potiundae delicias; conquistissima, et non naturalia, locupletiorum cibaria; insalubria pauperiorum alimenta; conjurare omnia, in eas corporei systematis indoles introducendas, quae non solum totam morborum cohortem, quanta terris incubuerit, alant ac refocillent, verum etiam quae, siue compendiis, siue ambagibus, foecunditatis intempestivitati faveant, et de foetura conclamari pronuncient.

HAEC prospicienti, quam pulcherrime a Catoe dictum fuit! "Nullam capitaliorem pestem, quam corporis voluptatem, esse hominibus a Natura datam: Cujus voluptatis avidae libidines temere et effrenate ad potiundum incitarentur." †

VIT IUM

* Cic. Cato Major. xii.

† Quid de judicio Creatoris, in primaevos Parentes denunciato, dicemus, tam belle apud Miltonium versificato!

"Thy sorrow I will greatly multiply

"By thy conception; Children thou shalt bring

"In sorrow forth." Parad. Lost, lib. 10. vers. 20.

VITIUH hocce autem si forte evitaremus, munere quodam necessitatis, in alterum et contrarium verifimiliter demergeremur .Pendētia et ab utrifque mala, futurorum prudentia, prospiciens SOLOMON, rex ipse sapientiffimus, auream diligebat mediocritatem: Sicque Deum precabatur; “ *Nec divitias, nec paupertatem, mihi dederis*”! Nec mihi! exoro precorque!

C A P. VI.

R A T I O S Y M P T O M A T U M.

FOEMINAE pleraeq̃ue, statim a conceptu, majorem sanguinis copiam accumulare incipiunt, quam aut corporis indoles indigeat, aut foetus in alimentum infumere valeat. Obtinente igitur hacce humorum redundantia, cernere possumus, quot modis, aliquando, a causa leviuscula, systema perturbetur, sanguinis momentum augeatur, et debita spirituum animalium secretio impediatur. Inde *torpor*; at cum pulsu citiore, plenioreque; concitato sanguinis

sanguinis motu circulatorio. Natura autem hoc malum propulsare conatur; quod alternis systematis concussionibus amovere nititur: Inde *rigores, et horripilatio*.

CAUSÆ dolorum in *lumbis*, et in *ventre*, nascuntur ex eo, quod origo catastrophes hasce partes invaserit, et offenderit; vel ex uteri perpeffione consentanea; vel e nimia sanguinis copia, eodem deducta, cujus rivis obruentibus vasa, distensa, oppleantur et turgescant.

NAUSEA, vomitusque, vel immoderato sanguinis influxui, per caetera viscera abdominalia demissi, vel stomachi cum utero conjunctioni, debetur. Uteri tandem vis contractilis adeo augetur, ut oris uterini resistentia superetur, et aquarum transitus aperiatur; quae jam cruore tinctae, placentulae, totius, aut saltem partis, separatione, rubescunt.

MAMMÆ *subsidunt*: Quia sanguis, torrentibus plenioribus, rapidioribus, acceleratus, in uterum derivatur; vel quia singularis, et ubique consona, mammarum cum utero sympathia, conservatur.

Si sanguis ab utero promanare nondum inceperit, et si defectus animi super advenierint, deliquii causas, ab irritationibus adversariis concitatas, e suis latebris in *Sensorio communi* occultis et absconditis, altius rependas, investigare oportebit *.

C A P. VII.

P R O G N O S I S.

Ad prognosin hujus morbi quod attineat: Cum HIPPOCRATE observare licet †, quod in abortu semper fere periclitetur mulier. Effectus verò maligniores altius extimescendi sint, si proprios aegrotantis habitus, remotiores et intimas morbi causas, necnon et symptomata concomitantia, perponderare libuerit.

D AT

* Multa quidem, ac mira, necnon et varia, sunt phaenomena, quae, vel per minima offendicula, in nervis producuntur. Quomodo autem, mediantibus nervulis, hi motus tumultusque excitentur, explicari non potest; sed res facta est. Animi quidem latet haecce potestas, longo intervallo, nostris sensibus sejuncta; vis enim est, nominis expers, victantibus innata, et nullis legibus mechanicis investiganda.

† De Superfoet. morb. mulier.

AT vero, priusquam haec omnia minutius exsequamur, animadvertamus liceat, quod praecipua partûs non naturalis adiutrix sit haemorrhagia, quae fere concomitatur.

QUIPPE, cum uterus nondum satis distendatur, nec vires ejus contractiles liberius exerceantur, periculum reflat, ne placentae solummodo pars ab utero separetur: Aut, si tota, ne adhuc in utero commoraretur, et haemorrhagiae faveret. Praeterea, hicce fluxus, in partu praematurò, quam naturali, magis adhuc pertimescendus est; quia, ut observat RIVERIUS*, “In partu naturali, vasa et ligamenta, quibus foetus utero alligatur, sponte laxantur et solvuntur, quae in abortu abrumpi necesse est.”

PRIMO itaque, ad aegrotantis idiosyncrasiam quod attineat: Pelvis angustior, placentam, licet ab utero discretam, demoratur, et haemorrhagiae suffragatur. Nec minor haemorrhagiae formido, si foemina parum adoleverit, vel si primipara fuerit: Quia tum partes, majore renitentia, dilatantur; et placenta,

* Prax. med. lib. xv.

centa, ab utero, difficilius separatur et expellitur.

SI jure haereditario mulier abortiat, infortunium fortasse levius et tolerabilius futurum.

SI laxiore corporis habitu constituatur, uterinae vires contractiles, eo, pro ratione, minores: E quibus fieri potest, ut placenta difficilius secernatur, uteroque molestissima expellatur; vel, etiamsi ex utero depelleretur, haemorrhagia tamen, haud raro fit, ut prae defectu virium, quae uterum ipsum, vasorumque orificium, contrahant, promanare non desierit. Ex quo etiam cernamus licet, cur foetûs amissio, sub extremis mensibus, sit magis formidolosa: Quia tum, sciz. vasa, conclave uterinum componentia, magis ac magis sint patula et capacia; siquidem placenta difficilius separetur, et in utero adhuc retineatur.

AD causas vero si spectemus; quo fuerint violentiores, eo periculum erit gravius; atque alios effectus lethiferos, unâ cum foetûs jactura et interitu, induxisse potuerint:

Quod

Quod etiam, a levissima caufarum infpectio-
ne, contueri licuit.

SYMPTOMATA, nec minus, caufarum
violentiam refpiciunt; nam, fi caufa fit vio-
lentior, ita et fymptomata futura. Puerperio
inique peracto, dolores graviores in ventre,
et circa uterum, graffantes, uterinas inflam-
mationes indicant: “ Et inflammatio uteri,
ab abortu contracta, ut plurimum, lethalis.”*
Sanguinis effluxus, ab utero, violentior, in
foemina praefertim imbecilliore, eft plurimum
extimefcendus. Convulfiones etiam, et fyn-
cope, poft infperatum deplorati ponderis ef-
fugium, funt ubique fatales; ficut et obser-
vavit ARETÆUS.

C A P. VIII.

P R O P H Y L A X I S.

SIQUANDO foemina, conceptu gravida, in
futuræ sobolis amittendæ periculo verfatur,
prout a fymptomatis quibufvis, hætenus com-
memoratis, indicatur; expertus fane Medi-
cus, ut ea amoveantur, et ut calamitati adeo
peftiferæ occurratur, fuma industria, pro-
cul

* RIVER. Prax. med. lib. 20.

cul dubio, conabitur : “ Et qui fervare fanos novit, bona parte eorum, quae ad tractandos aegros pertinent, instructus est*.” Hoc autem ut efficiatur, imprimis, symptomatum talium causas exploratas habeat, oportebit ; atque, si ea deinde profligaverit, infestam cladem, maximam in partem, dimovebit. At vel hoc etiam ubique fieri nequit : Vel, si fieret, ubique non sufficeret. Hoc itaque consilio, quibus tandem rationibus, causae ipsae, aequae ac effectus perniciosi, dimoveri potuerint, leviuscule percredebimus ; eisdem vestigiis incedentes, et eundem ordinem, quem in causis abortionis recensendis, assecuti.

§ 1. *Idiosyncrasia.* Quod si pelvis fabrica, Naturae malignioris, aut negligentioris, parsimonia, aut invidia, deficiat ; in hoc utique casu, condecebit, si, toto ferme gestationis spatio, paritura foemina, cubilibus instratis, se contineat, defatigationes omnes sedulo devitet, aut laboris oblectamentis, haud immodicis, otia exerceat : Eo, ut libramina corporis interna conserventur, et gravidationi, oneris inclusi, in valvas uterinas devergenti, interdicatur.

DE

* Gaub. Patho, No. 17.

DE laxitate ac irritabilitate maturefcentis aetatis muliebris agendum, prout suis locis occurrant.

SI prolis succrescentis occasus, infecuturus, ad jus haereditarium referatur; humani corporis indoles exploratius observetur, et, quantum fieri potest, medelis coërceatur.

SI causa, natalium festivitati parum fida, sub laxiore corporis habitu latuerit; adhibeantur medicamenta corroborantia et astringentia, *cort. Peruv. pulv. stypt.* et varia stomachica.

ÆGRESCENS exercitatione modica utatur, ciboque calido, siccoque, vescatur. Praeterea, si talis indolis conscia fuisset, priusquam in ventre conceperat, lavatio in aqua frigida saluberrimos effectus praestare potuit.

SENSIBILITAS systematis nimia, *cort. Peruv. opio, &c.* et balineis frigidioribus, prout jam instituimus, omnino corrigatur. His igitur convenit cibus non adeo tenuis, sed potius haud difficulter, nec in copia exsuperante, subigendus.

SI plethorica sit mulier, venaesectiones parciores, iterataeque, solummodo profunt; evitatis,

evitatis, ob rationes supra memoratas, quantum fieri potuit, animi deliquiis.

NUNQUAM convenit alvus constipata; et, subdito subinde clystere, si lente non concitatur, commode apta, instituatur purgatio. *Manna, cassiae pulp. sive sulph. lavatum*, admodum conducunt. Commodissime autem descendit alvus, statis temporibus, sollicitata.

URINAE retentio, fomentis emollientibus, pubi aut perinaeo applicatis, vel cathetro demisso, sublevetur.

§ 2. *Ingesta.* Cibus, nimia copia deglutitus, purgatione mitiori, vomitu, aut, quod hoc in casu fortasse magis profuerit, jejunio, egeratur.

CIBORUM acefcentium, medicinarumque stimuli, medicamentis blandis, oleosis, mucilagineis, ore anuve adhibendis, fiunt hebetiores, obtusioresque.

§ 3. EXERCITATIONES violentiores, nifus, saltationes, &c. devitentur: Aut effectus maligniores, venaesectione, requiete, opiatis, &c. deliniantur.

VIGILIIS ab immodicis praecaveatur; et somnus, animi tranquillitate, soporificis, &c. restituetur.

§ 4. *Passiones.* Animi affectus motusque graviores, aliis et contrariis affectibus motibusque, haud gravioribus, lentius et cautius superinductis, concedent; vel, ablegatis omnibus mentis ardoribus, animique offendiculis, et advocatis placabilius imaginibus gratioribus, oblectamentisque blandioribus, obfopiti remollescent.

§ 5. *Aeris status.* Coeli tractus insalubris, commutato subinde domicilio, plagâve, manfuescit*: At, hoc si fieri nequit, aëris status, in cubiculis, perdomatur; focus luculentioribus, lignisque aromaticis, accensis, calefactus; florumque redolentium, fruticumque fragrantium, halitibus, &c. aut aquarum vaporibus inspersis, humefactus, et refrigeratus: Vel etiam, ventilatione subactus, attritus, et infractus, adapertis foribus et fenestris, jucundioris aurae spiraculis, afflatu convalescit.

§ 6.

* “Petatur igitur aër calore et frigore temperatus, quem medius fere obtinet collis, loco paululum intumescente, qui neque depressus hyeme pruinis torpet, aut torret aestate vaporibus.” Columella De re rustica, lib. I. cap. 4.

§ 6. *Morbi.* Omnes autem morbi, qualescunque, per methodos ab auctoribus propositas, ratione tantum aegrotantis habita, curantur. In postremis vero mensibus, evacuationes nimiae parum incolumes; ne foetus nutrimento suo privetur, aliique inanitionis effectus perniciosiores insequantur. Omnes etiam purgationes, vomitionesque, violentiores, ob easdem causas, et ne corpus nimis concutiatur, evitandae.

C A P. IX.

M E D E N D I M E T H O D U S.

SI prophylaxis, interea, parum profuerit; Opitulantis salutiferi cura sit, ut laborum paroxysmi, insuper si ingruerint, venaesectionibus, opiatisque, deliniantur: Praecipue vero, si vel febris interfit; vel si, propter inanitiones, haecenus iteratas, talia non convenient.

SPASMI, qui uterum jam, plerumque, occupant, lenissimis antispasmodicis, interne assumptis, externeve abdomini applicatis, praecipue

cipue vero opiatīs, praevertantur, vel curentur.

SIN autem sanguis ex utero stillatim fluat, victu leniore, venaeſectionibus iteratis, opiatisque, occurrendum.

SITUS convenit cum hypogaſtrio elevato, et abdomine lente faſciis involuto.

AQUA frigida, *ſach. Satur.* commixta, lumbis, pubique, applicetur: Ac porro, ſi copioſius dilabatur ſanguis, *pulv. ſtypt. et tinct. antiph.* in auxilium advocentur.

SI vero ſanguis non ſtillicidio labatur, at majoribus undis, ubertim exuberans, feratur, adeo ut aegrotā de vita periclitetur; praecipue, ſi membranae ſolutae fuerint, aquae defluxerint, et foemina, defetiſcens, elanguerit: Ad triſtius opus, et lugubrius, licet invitus, oportet, ut accingatur Opifer peritus; foetusque miſerabilis, arte manuque, quam citiſſime, foras edatur; haemorrhagia, convuſio, ſpaſmus, febrisque, ſectatrices, ſedulo praecaveantur.

HAEMORRHAGIAM, ex praeceptis, jam traditis, arceremus, praestaret: At vero, notatu dignum, hoc tantum discriminis intereſt,
Quod

Quod protenus, audacius procedamus, liceat ; et venaesectionis usus, cum majoribus sanitatis emolumentis, ad deliquium usque, concedatur.

Si placentae commoratio, sanguinisve grumosi cunctatio, fuerit in causa ; hujusmodi remora, summis artibus, eliciatur, et funditus eliminetur.

CONTRACTIONES spasmodicae, convulsionesque uterinae, levioribus antispasmodicis, opioque praecipue, curentur et sanentur.

IMBECILLITAS corporea, quae tantas inanitiones vulgo consequitur, diaeta liberaliori, jusculis lautioribus, esculentis gelatinis, &c. coërceatur : Atque, si haemorrhagiae periclitatio, febrisque incurio, abfuerit ; medicamentis cardiacis, expugnata, pessum abeat et intereat.

FEBRICITATIO, victu tenuiori, ventris per clysmata emollientia solutione, et aëris frigidioris temperamento ; sin autem violentior adfuerit, et inflammationis indicia existiterint, venaesectione, vincatur et mollescat.

QUUM vero, factâ partûs jacturâ, defrustrato propaginis defunctae praesidio, relicto-
que

que inani parentibus desiderio, lac maternum, inutile, profluum, pro nihilo aestimetur, aut retro in sanguinem dilapsum referatur; oportebit, ut exhalationes promoveamus, et sudores, puerperis forte omnibus communes, foveamus et refocillemus: Succus enim nocivus, hac via commodiùs exhaustus, diffugiet; et mammae maternae, vaporazione depletae, et lacte exsiccatae, defoecatis tumoribus, subsident, et convalescent*.

AT postremo tandem, quando foemina salutem adeo recuperaverit, et redi-vivis viribus invaluerit, ut sese exfuscitet, et a stramentis assurgat; exercitiis deinde leviusculis, *cort. Peruv.* et immersionibus frigidioribus, robur corporeum confirmet: Vel quavis indoles corporis maligniores, e Medicorum praescriptis et institutis, moderetur, et in meliora reficiat: Ac denique, causas hujus imbecillitatis, altius haerentes, et è longinquo imminentes, experientia edocta, periculisque erepta, defugiat; secundae valetudini prospiciat,

* Uti monuit noster, expertissimus oculatissimusque Artis Obstetricariae Professor, CL. YOUNG, in praelectionibus suis ingeniosissimis.

prospiciat, utrumque in naturalem foecunditatis praestantiam vindicet.

HAEC quae potui! Sique haecce obstet tractatio, quominus abortiat mulier, haud abortiente dissertatione mea, gaudeo.—Atqui, *Auxilium!* claricitat, parturiens, puerpera que, *JUNO LUCINA!* *fer opem!*

SENTIO enim, me esse longius porrectum, ultra terminum, usitate, propriitumque, opusculis hujusmodi propositum. Continuo igitur finem facio: Judices mitiorem exposcens sententiam, juveni condonantes: Indoctis circumspectum exoptans judicium; ne, quod plerisque accidit, admirabili quodam lepore proprio dicendi, damnent quod non intelligunt: Eas denique obsecrans, almae Veneris soboles elegantiores, virorum delicias, operisque nostri, solummodo forte, materies decoras, ut non Opus, at potius Scriptoris quid velit Animus, conspiciant.

